

KBB-FORUM'un BEŞ YILI

Orhan YILMAZ

Özet

Ülkemizde KBB süreli yayınları az sayıdadır. Bu dergiler çeşitli sorunlarla uğraşmaktadır. Ancak içlerinden biri olan KBB-Forum farklı özellikler taşımaktadır. Bu yazıda derginin beş yılı geriye dönük olarak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmede derginin çeşitli parametreleri incelenmiş ve basılı dergilerle karşılaştırılarak elektronik dergi olmanın avantajları ve beş yılın getirdikleri irdelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Bilimsel yayıncılık, KBB periyodikleri, KBB-Forum

Giriş

Ülkemizde Tıbbi Periyodiklerin başlangıçları Takvimi Vekayi'ye kadar uzanır. Başlangıçta Genel Tıp Dergileri gözlenirken, Sağlık Biliminin gelişimine paralel olarak Medikal Periyodikler de gelişerek spesifik Branş Dergiciliği gelişmeye başlamıştır.

Kulak Burun Boğaz özelinde de Uzmanlık dalı Dergiciliği başlangıcı 1962'lere uzanmaktadır. " Türk Otolarengoloji Arşivi " alanımızda ilk Dergi özelliğindedir. Ülkemizde KBB alanında günümüze kadar Türk Otorinolarengoloji Bülteni, ORL ve Stomatoloji Dergisi, KBB İhtisas Dergisi, KBB ve BBC, KBB Postası, KBB Klinikleri, Türk ORL Klinikleri, Türkiye klinikleri-KBB, Otoskop, KBB BBC'de güncel yaklaşım gibi dergiler basılmıştır. Bunların bazıları yayın yaşamlarına son vermek zorunda kalmışlar, bazıları uzun yıllar sayılarını basamayarak sürekliliklerini yitirmişlerdir.

Bu dergilerden başka son yıllarda bazı çeviri dergileri de KBB topluluğuna sunulmuş ve çeşitli dönemlerde KBB ortamında bulunmuşlardır.

Ülkemizde yayınlanan tüm KBB dergilerine baktığımızda 2001 yılının son günlerinde planlanarak yaşama geçirilen " KBB-Forum "Elektronik KBB – BBC Dergisinin tüm bu dergilerden farklılık gösterdiğini görmekteyiz.

Bu yazıda ülkemizin ilk bilimsel ve tamamen elektronik KBB-BBC dergisi olan " KBB-Forum " un geçirdiği beş yıl gözden geçirilecek ve bazı farklılıklarından söz edilecektir.

Doç. Dr. Orhan YILMAZ
KBB - Forum Editörü
orhan@kbb-bbc.org

Bulgular

Ülkemizde 2001 yılı sonlarında 4-5 kadar basılı KBB dergisi basım dönemlerinde aksamalar olsa da yayın yaşamına devam etmekteydi. Ancak ülkemiz ulusal süreli yayıncılığını bekleyen birçok sorunla boğuşmakta ve ortamda kalmaya çalışmaktaydılar. Artan ekonomik zorluklar ve maliyet ve gönderim sorunları tüm dergileri etkilemekteydi.

İşte tam bu olumsuzlukların yaşandığı bu dönemde Ülkemizde bir ilk yaşandı. Tamamen elektronik olarak hazırlanıp okuyucusuna sunulan bir bilimsel dergi ortaya çıkarıldı. Bu dergi bizim uzmanlık alanımızdan bir dergiydi. **KBB-Forum** adındaki bu dergi her aşamasını sanal ortamda gerçekleştiriyor ve gönderim ve değerlendirme aşamalarından başka tüm editöryel işlemleri de burada yapıyor ve en kısa sürede okuyucusuna ulaşıyordu. Sözcüğün tam anlamıyla “ **kağıtsız dergi** ” olarak değerlendirilmekteydi. Halen sadece “yayın hakkı devir formu” imzalı olarak hazırlanıp dergi adresine gönderilmektedir.

Editörlüklerini Dr.İrfan Yorulmaz, Dr. Orhan Yılmaz, Dr.Levent Özlüoğlu ve Dr.Onur Çelik’in yaptıkları ve son olarak Dr.Nazım Korkut’un katıldığı derginin Danışma ve onur kurulları tamamen dinamik bir şekilde bulunmakta olup 2007 yılı ocak ayı olarak 77 değerlendirici-danışma kurulu ve 34 onur kurulu üyesi bulunmaktadır. Künyesinde “KBB-Forum’un danışma kurulu üyeliği dinamik bir yapıya sahiptir. Aktif bilgisayar ve internet kullanıcısı olan, KBB-Forum Tartışma Listesi’nde aktivite göstermiş, makale değerlendirme trafiğini internet üzerinden gerçekleştirebilecek ve bilimsel yazı danışmanlığı işlevini “kanıta dayalı tıp” prensipleri çerçevesinde yürütecek üniversite doçenti veya profesörü ünvanına sahip tüm akademisyenler, editor@KBB-Forum.net adresine isteklerini ilettikten ve editörler kurulu tarafından onaylandıktan sonra danışma kurulu üyesi olabilirler” şeklinde bir yazı yer almaktadır. Yayın kurulu üyelikleri de bu cümleden olarak 77 sayısına ulaşmıştır.

Danışma kurulu üyeleri, hakemli dergi olma özelliğini ön planda tutmak isteyen dergi için gelen her yazıya en az 2-3 değerlendirici olmak üzere tüm yazıları elektronik ortamda değerlendirmektedirler. Tüm düzeltme ve değişim istekleri elektronik ortamda gerçekleşerek son şeklini almaktadır. 159 yazının yayımlanabildiği dönemde 72 yazı ise reddedilmiştir.

Derginin belki de en önemli özelliği gönderilen yazıların hızlı bir değerlendirme geçirmesidir. Sanal ortamın avantajı kullanılarak yapılan bu işlem KBB-Forum da tüm basılı yazılar için yazının gönderilmesinden editörün basılabilir kararına kadar geçen süre 85.13 gündür. Basılı yazıların yüzde 97 sinin küçük imla hataları için bile olsa düzeltmeden geçtikleri düşünülünce bu sürenin ne denli kısa olduğu görülecektir.

KBB-Forum elektronik KBB-BBC dergisinde geçen beş yıl içinde toplam 159 yazı yayımlanmıştır. Bu yayınların 86’sı (%54.1) araştırma yazısı, 64’ü (%40.3) olgu sunumu, 3’ü (%1.8) teknik yazı ve 6’sı (%3.8) ise derleme niteliğindedir.

Yayımlanan tüm yazılarda yazar sayısı ortalaması 4.28 olarak bulunmuştur.

Yayımlanan bu yazıların 82’si (%51.6) çok klinikli çalışmalar iken 12’si (%7.5) de çok merkezli çalışmalardır.

Yayımlanan 159 yazının 17' si ana metin İngilizce olarak yazılmıştır. KBB-Forum' u diğer dergilerden ayıran önemli özellik olan yorum özelliği ise 17 yazı için kullanılmıştır.

Yayımlanan yazıların 92'si (%57.9) Üniversite KBB kliniklerinden, 53'ü (%33.3) Eğitim hastaneleri KBB kliniklerinden, 4'ü (%2.5) devlet hastanesinden gönderilirken 10 yazı (%6.3) karma şekilde gönderilmiştir.

Yayımlanan yazılarda görsel materyel olarak toplam 469 resim-şekil kullanılmışken toplam 201 adette tablo yer almaktadır. Ortalama olarak yazı başına 2.95 resim-şekil ve 1.26 tablo bulunmaktadır. Ancak burada KBB-Forum'un en özgün özelliği olan multimedya özelliği olarak toplam 11 adet video görüntüsü de yer almaktadır.

Yayımlanan yazılarda kaynak gösterimi konusunda ise şu sonuçlar ortaya çıkmıştır: Kaynak sayısı ortalaması toplamda 16.56 iken, araştırma yazılarında 16.62, olgu sunumlarında 12.75, teknik yazılarda 16 ve derlemlerde 56.66 olarak bulunmuştur. Tüm yazılarda yer alan toplam 2634 kaynağın 328'i (% 12.45) ilk ismi Türk isimli olarak gözlenirken, kaynakların sadece 176'sı (% 6.7') si Türk Dergisi olarak bulunmuştur. Bu kaynakların sadece 10'u KBB-Forum' u kaynak göstermiştir.

Kaynakların verilisinin KBB-Forum'da önemli farkı multimedya olanaklarından yararlanarak Pubmed numaraları verilerek yazının sonunda linklerinin de yer alabilmesidir. Gelişen elektronik yayıncılık ve dergilerin önemli bir kısmının çevrim içi versiyonlarının oluşu nedeniyle tüm kaynakların % 87'sinin linki bulunmakta veya bir başka deyişle tüm kaynakların % 83 ünün özetine danışman da okuyucu da ulaşabilmektedir.

KBB-Forum ilk yılı sonunda yapılan değerlendirme sonrası ULAKBİM Türk Tıp Dizini' ne alınmıştır. Daha sonra da Index Copernicus tarafından dizinlenmeye başlamıştır.

Tartışma

2005 yılının bu ilk günlerinde KBB basılı dergiciliğine genel olarak bakılacak olursa yaşamına son vermemiş dergilerin birkaçı dışında yayın aralıklarına uyamadıkları gözlenmektedir. İşte bu ortamda 2002 yılının ilk günlerinde yayımlanmaya başlayan KBB-Forum, çağın iletişimi interneti kullanarak KBB-BBC ortamında farklı bir bilimsel dergi olmayı amaçlamıştır. Multimedya olanaklarını kullanarak tümüyle sanal ortam dergisi olmak ve basılı olmanın olumsuz yanlarından kurtularak süreli yayıncılık yapma amacı içinde beş yıldır yayımlanmaktadır.

KBB-Forum ülkemizde ve KBB topluluğunda bir ilk olmanın olumlu ve olumsuz yanlarını taşıyarak bugünlere ulaşmıştır. İlk günlerinde hem bazı yazar ve hem de danışmanların işlemleri gerçekleştirme konusunda zorluklar yaşamalarına karşın artık bu türde yakınmaları yaşamamaktadır.

Yazı ve yazar profili basılı dergilerden farklı olmamasına karşın yazarların genellikle bilgisayar ve teknolojiler konusunda aktif kullanıcı olduklarını söylemek olanaklıdır. Bu deneyim ve bilgisayar kullanma etkinliğini doğaldır ki danışmanlarımız için de söylemek yerinde olacaktır.

Yayımlanan yazılar tüm ülke kurumlarından gelen yazılar olarak değerlendirilebilir. Yazılarda üniversite klinikleri daha ağırlıklı olarak bulunmuştur.

Yazıların değerlendirme süreleri basılı dergilere göre çok belirgin olarak kısa sürelerdir.

Ancak KBB-Forum'u diğer basılı dergilerden ayıran ve üstün kılan başlıca özellikler şu şekilde sıralanabilir :

- Dergi kesinlikle zamanında okuyucusuna ulaşabiliyor, herhangi gecikme veya unutulma veya çok kez basım olmuyor.
- Okuyucu her zaman ve yerde makaleye ulaşabiliyor.
- Yazar kolayca ve masrafsız gönderebildiği gibi, yazısının konumunu sürekli izleyebiliyor.
- Danışman yazıyı kolaylıkla değerlendirebiliyor. Kaynaklara ulaşım çok kolay olduğu için kaynakların doğru ve konuyla ilgisi olup olmadığı kolaylıkla belirlenebiliyor. Yanlış ve uygunsuz kaynak kullanımı gerçekleşmiyor.
- Yazar yararlandığı kaynakların Pubmed numaraları istendiği için özellikle son yılların kaynaklarını kullanma eğiliminde oluyor.
- Yazar sayfa sınırı olmadığı için daha fazla görsel malzeme kullanabiliyor. Daha fazla tablo ve resim yer alıyor ancak en önemlisi hareketli görüntü verilebilmesi. Video görüntüleri artık konunun daha ayrıntılı ve kanıtli olarak anlatılmasına olanak sağlıyor. Ses ve hareketli görüntülerin kullanımı süreli yayıncılıkta öne çıkaracak bir durumdur.
- Dergilerde basıma kadar sadece yazar, editör ve değerlendirici yazıya katkı yapabiliyor iken, KBB-forum'da yazılara tüm ilgililer ve ilgi duyan hekimler " yorum " yolu ile katkı yapabilmektedirler. Bu yöntem ülkemiz için yeni olsa da bilimsel gelişim için bu sistemin çok yararlı olacağı düşüncesindeyiz.
- Derginin basılı olmaması ve her aşamasının elektronik ortamda oluşmasının ekonomi ve çevre sağlığı açısından olumlu olduğu da bir başka gerçektir.
- Daha çok kişiye ve okuyucuya ulaşması ise editöryel ekibe daha büyük bir mutluluk vermekte ve başarı nedeni olmaktadır.
- Kaynaklarımızda ulusal kaynakların her ne kadar diğer KBB dergilerine oranla daha fazla kullanılıyor olmasına karşın, linklerinin olmayışı geçici bir eksiklik olarak düşünülebilir. ULAKBİM' in çalışmalarını yaptığı " Ulusal Atif Dizini" kullanıma açılınca bu eksiğin de giderileceğini düşünüyoruz.

Bu güne gelmemizi sağlayan editöryel ekipten yayın kuruluna ve özellikle danışman meslektaşlarımıza ve yazarlarımıza teşekkür ve minnet borçlu olduğumuzu düşünüyoruz.

Kaynaklar

- 1-Yorulmaz İ, Yılmaz O: *Tıp Süreli yayıncılığında bir elektronik dergi : KBB-Forum. Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık. Ed.Yılmaz O. Tübitak Matbaası. 2003. s141-147.,*
- 2-KBB-Forum dergisi 2002-2006 sayıları. www.kbb-forum.net
- 3-Yılmaz O, KBB-BBC dergisinin sekiz yılı. *KBB-BBC Dergisi. 2002, 9(1), 1-9*
- 4-Yılmaz O : *Elektronik dergi "KBB-Forum" un üç yılı. KBB-Forum. 2005, 4(1):1-3.*
<http://www.kbb-forum.net/journal/text.php3?id=89>
- 5) Yılmaz O: *Ankara Merkezli Kulak Burun Boğaz süreli yayınları. Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık. Ed.Yılmaz O. Tübitak Matbaası. 2003. s219-221,*
- 6) Yılmaz O: *KBB-BBC Dergisinin 10 yılı. KBB-BBC Dergisi 10.yıl CD' si. 2003.*